

Mimořádné ocenění generální ředitelky, osobnost památkové péče a ocenění Památky děkují

Generální ředitelka NPÚ se rozhodla udělit také mimořádné ocenění. Za záchranu, obnovu a zprovoznění parostrojního pivovaru v Lobči ho získali Jana Prouzová Myšková a Pavel Prouza z RIOFRIO Architects, kteří chátrající areál koupili v roce 2007, kdy mu hrozil zánik. Během následujících let byl původně renesanční pivovar obnoven jako památkově hodnotná stavba a byl mu vrácen i původní účel, protože letos na jaře se v něm znovu začalo vařit pivo... Mimořádné provedené akce by si zasloužila ocenění hned ve třech kategoriích – záchrana památky, obnova a restaurování i prezentace hodnot. Osvícený přístup investora, mimořádné osobní nasazení, výjimečně dobrá spolupráce s památkáři, schopnost zajistit vhodné zdroje financování, odvaha navrátit památce původní využití i nalezení odpovídající formy společenského využití – z těchto všech důvodů je rekonstrukce lobečského pivovaru vzorovým příkladem nakládání s kulturním dědictvím a zařadit ji jen do jedné z kategorií by znamenalo redukovat její význam.

Plaketou pro osobnost památkové péče ocenila generální ředitelka NPÚ guvernéra České národní banky Miroslava Singera, díky jehož iniciativě ČNB pokračuje v emisích zlatých pamětních mincí zobrazujících nejvýznamnější zástupce kulturního dědictví České republiky. V letech 2001 až 2005 představil soubor mincí s nominální hodnotou 2 000 Kč nazvaný Deset století architektury nejvýznamnějšími reprezentanty památek Čech a Moravy, v letech 2006 až 2010 připomněla desítky mincí s nominální hodnotou 2 500 Kč nejvýznamnější technické a industriální památky a od roku 2011 vycházejí mince v nominální hodnotě 5 000 Kč zpodobňující unikátní díla mostního stavitelství různých stáří i typů. Příští rok začne vycházet sada věnovaná význačným českým a moravským hradům. Česká národní banka tak netradiční formou přispívá k zvýšení povědomí o památkových hodnotách na našem území.

Ocenění Památky děkují bylo na základě hlasování veřejnosti uděleno za záchranu oranžerie s hrncírnou v Lomnici u Tišnova. O budovu v bývalém zámeckém zahradnictví se nikdo nestaral od chvíle, kdy panství opustili poslední majitelé. Po válce ji využívalo JZD a soukromí majitelé, ale až v roce 2010 se stala kulturní památkou a vzápětí mohla začít její obnova. Díky přednáškám, exkurzím, sponzorům a dotacím získala majitelka potřebné peníze i podporu veřejnosti, takže loni mohla být v obnovené oranžerii zpřístupněna expozice zahradních terakotových lemavek, jejichž části se našly v průběhu prací.

Jana TICHÁ

50 let od založení ICOMOS

Na letošní rok připadá jedno z nejvýznamnějších výročí dějin památkové péče. Před padesáti lety, v červnu 1965, byla ve Varšavě založena Mezinárodní rada památek a sídel, známá pod zkratkou ICOMOS (International Council on Monuments and Sites). Tuto událost jsme v časopise Zprávy památkové péče připomenuli již při méně kulatém výročí před deseti lety, spolu s článkem zesnulého Vlastimila Vintera, historika a teoretika památkové péče a aktivního pamětníka tehdejších událostí. Z jeho příspěvku¹ je i nyní na místě obsáhně citovat:

„ICOMOS vznikl na základě podnětu 11. mezinárodního kongresu památkových architektů a techniků, který se konal v roce 1964 v italských Benátkách a kde bylo jedním ze závěrů kromě přijetí známého dokumentu na ochranu památek, tzv. Benátské charty, doporučení, aby byla zřízena takováto organizace. Na přímou výzvu došlo v řadě členských států UNESCO (Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu) k založení přípravných národních komitétů, mimo jiné také v Československu.

Významnou roli v tomto dění sehráli představitelé Polska a zřejmě proto byl ustavující kongres ICOMOS svolán (20. – 27. června 1965) do Polska. První část jednání, samotné založení ICOMOS, se odehrála v hlavním městě země, ve Varšavě, ve dnech 21. a 22. 6. v Paláci vědy a kultury. Prezidentem kongresu byl zvolen předseda polského národního komitétu prof. Stanisław Lorentz. Dále byl přijat jednací řád kongresu a v rámci nutných formalit a oficiálních projevů byl projednán a v definitivní formě schválen statut organizace, čímž byla i po právní stránce Mezinárodní rada pro památky a sídla založena.

V následujících dnech, 24. a 25. 6. proběhlo první valné shromáždění ICOMOS v historickém a někdejší sídelním městě polských králů Krakově na památném zámku Wawelu. Na tomto jednání byli zvoleni funkcionáři nové mezinárodní organizace, dohodnuto její sídlo a stanoveny hlavní směry činnosti. Prezidentem ICOMOS byl zvolen dosavadní předseda jejího přípravného výboru a jeden z předních představitelů italské státní památkové péče architekt Piero Gazzola, tajemníkem pak belgický architekt a historik umění prof. Raymond Lemaire. Mezi čtrnácti členy výkonného výboru byli také představitelé Jugoslávie, Maďarska i předseda československého komitétu a tehdejší ředitel Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody dr. Vladimír Novotný, DrSc. Předsedou poradního výboru, který se skládal z předsedů národních komitétů, se stal již zmíněný polský profesor Lorentz. Za sídlo ICOMOS byla zvolena Paříž, i když výhodné návrhy předložila také Itálie, Belgie a Španělsko. Stalo se tak nejen vzhledem k příznivým francouzským podmínkám, ale též pro možnost operativní spolupráce s již dříve založenou organizací příbuzného zaměření ICOM

– s Mezinárodní radou muzeí – a s UNESCO, pod jehož přímý program a zčásti i rozpočet ICOMOS i ICOM se společným pařížským sídlem patřily.

Důležité byly závěry přijaté k působení nově založené mezinárodní organizace. Vycházely ze znění přijatého statutu, podle něhož je hlavním cílem činnosti organizace podněcovat výzkum a podporovat konkrétní účinné akce a kroky k uchování, obnově a vhodnému funkčnímu zhodnocení a uplatnění kulturních památek, jakož i vzbuzovat a rozvíjet aktivní zájem představitelů i veřejnosti všech zemí o památky, historická sídla a o kulturní dědictví vůbec. K řešení otázek a úkolů, které se tehdy jevily jako nejaktuálnější, bylo navrženo a schváleno utvoření pěti pracovních komisí, a to komise pro dokumentaci a informace, komise pro konzervaci a restaurování památek, pro výchovu odborných pracovníků památkové péče, pro záležitosti legislativní a právní a komise pro obnovu a využití památkových sídel a komplexů, zejména historických měst. Přitom formy působnosti a práce komisí nebyly nikterak vázány a jako samozřejmá byla předpokládána jejich spolupráce s dalšími mezinárodními a národními organizacemi a institucemi. Za nejbližší úkoly zvolených orgánů bylo určeno zřízení sekretariátu, založení dokumentačního střediska, dále zahájení sběru, třídění a publikování dokumentačních materiálů, organizování pomoci ICOMOS v oboru památkové péče rozvojovým zemím, podpora činnosti národních komitétů a vydávání reprezentačního mezinárodního časopisu Monumentum a informačního bulletinu ICOMOS. Bylo též rozhodnuto, že příští valné shromáždění se bude konat v roce 1968. Místo mělo být určeno teprve později – podle možností a podmínek, které nabídnou členské státy.

Na červnový ustavující kongres a I. valné shromáždění ICOMOS roku 1965 v Polsku se sjelo celkem 125 účastníků z 25 států Evropy, Asie, Afriky a Ameriky. V té době existovalo již 27 národních komitétů včetně československého. Jako významní hosté se jednání rovněž zúčastnili oficiální představitelé UNESCO, ředitel ICOM a ředitel a sekretář Mezinárodního studijního střediska UNESCO pro konzervaci a restaurování kulturních statků v Římě (ICCROM), někdy též zkráceně označovaného jako Centre Rome. Československá delegace se aktivně podílela na průběhu jednání a měla i mimo ně dobrou příležitost ověřit si, že naše státní památková péče má ve světě dobrý ohlas. Připravovaná činnost národního komitétu, která byla v souladu s našimi potřebami i s mezinárodním programem, směřovala k rozvoji péče o kulturní památky u nás včetně uplatnění našeho přínosu k teorii

■ Poznámky

1 VINTER, Vlastimil. Čtyřicet let od založení ICOMOS. *Zprávy památkové péče*. 2005, roč. 65, č. 5, s. 445–446. ISSN 1210-5538.

1

Obr. 1. Účastníci mezinárodního setkání k oslavě 50. výročí ICOMOS 23. června ve Varšavě. (Foto převzato z: <http://icomos.poland.org>)

i praxi ochrany, obnovy a společenského využití památkového bohatství na mezinárodním fóru. Založení ICOMOS bylo u nás vřele uvítáno a přijato s uvědoměnou snahou o to, aby československý podíl na činnosti této tehdy desáté nevládní mezinárodní organizace při UNESCO i výtěžek z ní byly co nejpłodnější.

Na spolupráci v rámci ICOMOS se naše země od doby založení podílí podstatnou měrou a do poloviny 80. let 20. století byla na území našeho státu uspořádána řada mezinárodních akcí, například již zmíněné sympozium o regeneraci historických měst v Praze a Levoči – 1968 (původně plánováno na rok 1966), sympozium o ochraně památek lidové architektury ve Starém Smokovci a v Brně – 1971, v Praze 1971 sympozium Praha 1860–1960, sympozium Nový život v historických sídlech v Praze a Bratislavě – 1978, sympozium o historických zahradách a parcích v Praze a Brně – 1979 a některá další setkání menšího rozsahu. Naše příspěvky nechyběly ani v prvním a některých dalších číslech reprezentační revue ICOMOS – v jedenkrát ročně vydávaném časopise Monumentum, který vycházel od roku 1967 do roku 1984 s podporou UNESCO a zpočátku též belgické vlády se souběžným francouzským a anglickým textem. Byl bohatě ilustrován a mimo jiné přinášel důležitou bibliografii k oblasti památkové péče. Československo mohlo v rámci ICOMOS využít rovněž odborné poradenské a expertní zahraniční pomoci, například prof. Cesara Brandiho v případě konzervace gotické skleněné mozaiky na Zlaté bráně Svatovítské katedrály v Praze nebo při záchraně a transferu gotického kostela v Mostě. Průběžně byla zajišťována československá účast na valných shromážděních ICOMOS a jiných akcích po-

řádaných v zahraničí, pokud se konaly v tehdy spřátelených zemích tzv. východního bloku, někdy i jinde. Kontakty takto získané umožňovaly další mezinárodní odbornou spolupráci.

V této souvislosti je třeba vděčně vzpomenout na obětavou práci dlouholetého předsedy Československého komitétu ICOMOS a předsedy Ústřední komise státní památkové péče podle zákona 22/1955, vynikajícího urbanisty a památkáře prof. Dr. Ing. arch. Emanuela Hrušky, DrSc. (1906–1989), sekretářky komitétu Ing. Olgy Šujanové ze Slovenska a Ing. arch. Aleše Vošahlíka, CSc. (1934–2001), který se otázkám mezinárodní spolupráce úspěšně věnoval ve Státním ústavu památkové péče v Praze.“

Tolik svědectví o založení a počátcích činnosti ICOMOS podané přímým účastníkem tehdejších dějů. Dnešní ICOMOS je odborně i finančně zcela nezávislou nevládní organizací. Ta má své národní komitéty již ve 120 zemích světa, v nichž je sdruženo přes 10 tisíc odborníků. Vedle národních komitétů si ICOMOS postupně zřídil 27 vědeckých komitétů, přístupných formou přidruženého členství i odborníkům, kteří nejsou členy organizace. ICOMOS touto cestou disponuje obrovským potenciálem kvalifikovaných mozků a tento potenciál také velmi aktivně využívá. Šíří jeho činností je obtížné v úplnosti charakterizovat, a proto se v následujícím textu omezíme jen na to nejzákladnější.

ICOMOS je veskrze demokratickou institucí. V jeho čele stojí každé tři roky vždy znovu generálním shromážděním volený prezident, a takto opakovanými volbami procházejí i všichni další funkcionáři organizace. Tedy členové administrativní rady, což je prezident, 5 viceprezidentů, generální sekretář, generální pokladník, předseda poradního výboru a 12 dalších do rady zvolených členů. Dále sem spadají členové dvoukomorového poradního výboru, tvořeného na národní úrovni

zvolenými prezidenty všech národních komitétů a prezidenty Mezinárodních vědeckých komitétů. Vnitřní organizace jednotlivých národních komitétů je ponechána na jejich individuálních statutech. Železným pravidlem je otevřenost, odborná kvalifikovanost, demokratičnost a nutnost jednou za tři roky opakovanou volbou všechny funkcionáře vždy znovu potvrzovat.

Nesmírně významnou úlohou ICOMOS je jeho funkce odborně hodnotící a poradenské. ICOMOS je vedle Římského centra pro studium konzervace památek (ICCROM) a Mezinárodní unie ochrany přírody (IUCN) hlavním poradcem UNESCO ve věcech ochrany světového kulturního a přírodního dědictví. Od roku 1972, kdy UNESCO přijalo Úmluvu o ochraně světového dědictví, je ICOMOS pověřen vypracovávat hodnotící studie a dávat kvalifikovaná stanoviska k hodnotě statků, které signatářské státy Úmluvy nominují k zápisu na Seznam světového dědictví. V této souvislosti vedle kulturního významu vždy hodnotí stav jejich zachování, míru autenticity i předpoklady, které legislativa a systém památkové péče nominující země dávají pro jejich uchování a řádnou péči o ně. Tato primární úloha naší organizace nesmírně vzrostla od 90. let 20. století. UNESCO nyní ICOMOS pověřuje i takzvaným reaktivním monitoringem a kontrolou objektivit zprávy z periodického monitoringu stavu světových památek, které pravidelně za statky na svém území předkládají signatářské státy. Tyto úlohy ICOMOS plní prostřednictvím nesčetných misí svých expertů (v navštívených zemích notoricky chybně označovaných za experty UNESCO). Tedy vždy na základě zevrubné prohlídky posuzovaného místa, z první ruky získaných informací od místních samospráv, případně vlastníků či správců zapsaných statků, a pochopitelně i na základě diskuse s odborníky z národního komitétu ICOMOS navštívené země.

Expert ICOMOS je zpravidla jedním z prvních, kdo je na místě a kvalifikovanou radou pomáhá v případech, kdy je v důsledku válečných nebo katastrofických udá-

2

3

lostí památka mezinárodního významu ohrožena. Bylo tomu tak například v Bosně (rekonstrukce dělostřelbou zničeného mostu Mehmeda paši Sokoloviče v Mostaru), v Afghánistánu (při beznadějně diskursu s Talibanem o zachování soch Buddhů v Bamiánu i následně, při probíhající obnově země), v Bagdádu (při odhadování škod na archeologickém dědictví a identifikaci kulturních předmětů rozkradených po pádu Saddámovy režimu) nebo po zemětřesení v íránském Bamu (2004). Neméně aktivní je ICOMOS i v současnosti, zapojením do protestů a odhadováním škod, které v Iráku, Sýrii, Libyi a dalších zemích přináší agresivní, kulturně nesnášenlivý islámský extremismus. Experti ICOMOS jsou aktivně zapojeni do všech programů UNESCO zaměřených na šíření vzdělanosti a diseminaci idejí z oblasti ochrany kulturního dědictví.

ICOMOS si uvědomuje, že v globalizovaném světě plném konfliktů, sociálního či náboženského pnutí a stoupajícího jednostranného ekonomismu jsou hodnoty kulturního dědictví ve vážném ohrožení. A to nejen v chudých zemích, které si jen s obtížemi budují alespoň základní buňky systému památkové péče, ale neméně i v těch nejrozvinutějších státech světa, kde kulturní dědictví pustoší bezohledná ekonomická exploatace a často chaotický stavební boom. ICOMOS, monitorující a publikující v oblasti ochrany kulturního dědictví vedle úspěchů i těžké ztráty, se tak stává jakýmsi svědomím současné generace ve vztahu k našim potomkům.

V duchu odkazu svých „otců zakladatelů“ – tvůrců Benátské charty – ICOMOS pozorně sleduje, aktivně spolupracuje a dle možnosti zabezpečuje celosvětový konsenzus v oblasti historicky podmíněné, a proto trvale se vyvíjející památkové filozofie, metodologie i etiky (viz například Dokument z Nara z roku 1994 věnovaný konsenzu v chápání zásadně významného pojmu autenticita památky a celou řadu navazujících seminářů a sympozií k tomuto tématu – Bergen, Colombo, Český Krumlov a další). Tato jeho základní

a vlastně nejvýznamnější úloha je zároveň nejobtížnější. Je to dáno jeho postupným obrovským rozšířením od prvotního, víceméně evropského a s evropskými kulturními tradicemi spjatého sdružení až k dnešní celosvětové organizaci. Ta musí chápat, rozvíjet a dle možnosti harmonizovat často velmi rozdílné a specifické kulturní tradice, a tudíž i hmotná a nehmotná specifika památek všech kontinentů, včetně zvláštností a rozdílných tradic péče o ně.

A právě v této v zásadě velmi pozitivní celosvětové kulturní rozmanitosti možná tkví příčiny určité krize, kterou již delší dobu mezinárodní komunita památkářů prochází, ač si to vnitřně nechce připustit. Oproti minulému století je dnes silně polarizovaná jak v názorech na hodnoty dědictví, tak v otázkách přístupu k jeho ochraně a uchování. Proti tradičnímu, z dějin umění kdysi vzešlému chápání hodnot památek a sídel, jak je přinesla evropská kulturní tradice a jak je dodnes vidí většina památkářů evropských zemí, se dnes staví jiné, často výrazně odlišné představy. Jejich nositeli jsou národní komitety z kontinentů, které na svém území nemají, nebo mají jen v omezeném rozsahu dochované „klasické“ památky geneticky vzešlé z evropského výtvarného, architektonického, urbanistického či krajinářského vývoje. Zástupci těchto zemí přicházejí s požadavky změnit v intencích tzv. politické korektnosti dosavadní vžitou terminologii (namísto „památka“ žádají užívat důsledně jen pojem „dědictví“ či „místo kulturního významu“, namísto „historické město“ důsledně jen „historická městská krajina“) a zároveň usilují prosadit nová, z evropského vývoje již neodvozená konzervativní paradigmaty (například zhaňvaný koncept „tolerance ke změnám“). Akcent přitom kladou na nehmotnou (intangible) složku hodnot památek oproti uchování jejich historické hmotné substance a na dle nich pozitivní proces dynamických změn, jimiž hmotné kulturní dědictví prochází. Tedy na proces jeho zániku a nového vytváření. Oproti tradičnímu evropskému zdůrazňování nezastu-

Obr. 2. Mezinárodní setkání k oslavě 50. výročí ICOMOS 23. června ve Varšavě. (Foto převzato z: <http://icomos.poland.org>)

Obr. 3. Mezinárodní setkání k oslavě 50. výročí ICOMOS 23. června ve Varšavě. V publiku je jakožto zástupce Česka přítomen rovněž autor tohoto příspěvku. (Foto převzato z: <http://icomos.poland.org>)

pitelné úlohy odbornosti v poznávání a péči o památky akcentují – v duchu zbytnělé politické korektnosti – význam a úlohu laických komunit jak v určování toho, co za dědictví považovat, tak i v rozhodování, jakými cestami zajistit jeho uchování, užívání a prezentaci.² V tomto směru přesunují hlavní pozornost z historické architektury a umění na vernakulární a industriální dědictví a architekturu 20. století, případně na tvorbu současnosti. Snahy zejména středoevropských národních komitetů vidět i nadále prioritou v uchování hodnot zděděných z minulosti jen s minimem současných funkčně nezbytných změn zatím nejsou mimoevropskou většinou chápány a přijímány.

Myslím, že naznačená názorová polarita a z ní plynoucí vnitřní zápasy a polemiky mezinárodní komunitu památkářů spíše oslabují než posilují. Nejsou dobré zejména pro budoucnost „klasických“ památek, které mnoho obhájců kromě evropských památkářů nemají a jejich zánik či deformace jsou nevratné. V periodě prezidentství německého historika umění prof. Micha-

■ Poznámky

2 Srovnej k tomu pozoruhodnou, avšak velmi kontroverzní studii maďarského památkáře Gábora Soóse: SOÓS, Gábor. From world Heritage to Intangible Cultural Heritage: Global Trends toward a New Heritage Paradigm? in: PURCHLA, Jacek (ed.). Protecting and Safeguarding Cultural Heritage, Kraków: International Cultural Centre, 2011, s. 73–100. ISBN 978-83-87273-87-1.

4

5

ela Petzeta (ve třech volebních obdobích v letech 1999–2008), nositele těch nejlepších tradic evropských dějin umění a památkové péče,³ se ještě s úspěchem dařilo mezinárodní organizaci názorově harmonizovat a soustředit na poslání, které si vytkla při svém vzniku. Tedy bojovat za uchování památek a kriticky hodnotit způsoby jejich konzervace v praxi a prohlubovat památkovou teorii. Od nástupu současného prezidenta, amerického architekta Gustava Araoze (zvolen v roce 2008, dnes působí v posledním trieniu), skvělého organizátora, ale méně již vědce a památkového odborníka, se vývoj a směřování ICOMOS v mnohém nepřehlédnutelně mění. Sílíci postavení v něm získávají australští, jihoafričtí, japonské a američtí památkáři s výše popsaným odlišným viděním hodnot památek, vztahu společnosti k nim a poslání památkové péče.⁴ Jaký bude další myšlenkový vývoj ICOMOS v příštích letech, je těžké předvídat. Nelze vyložit, že konsenzu v podobě nového univerzálního konzervačního paradigmatu se při naznačené názorové polarizaci již nepodaří dosáhnout. V duchu moudrého Dokumentu z Nara (1994)⁵ pak nezbude než ponechat na každé z kulturních sfér vědomých si své specifické identity, svébytnosti a nezaměnitelnosti, aby si dle svého vlastního historicko-geografického kontextu hledala svou vlastní památkovou teorii a řídila se jí v praxi. I v tomto případě zůstane ICOMOS cenou a nenahraditelnou platformou výměny idejí a zkušeností jednotlivých kulturních okruhů.

Zbývá navázat na již citovaného Vlastimila Vintra tam, kde časově skončil; stručnou informací o českém národním komitétu ICOMOS v posledních zhruba třiceti letech. Naše organizace měla velkou výsadu a štěstí, že v rozhodujících chvílích konce totalitního režimu, rychlé demokratizace, ale zároveň i překotného, pro kulturní dědictví nevyhnutelně riskantního přechodu na tržní ekonomiku stál v jejím čele až do své smrti v roce 2002 jako opakovaně, vždy znovu spontánně zvolený prezident docent Dobroslav Líbal

(1911–2002). Jeho iniciativě, obrovské odborné erudici, váze jeho osobnosti, vůdčímu talentu i cenným zahraničním kontaktům vděčíme za to, že český komitét byl schopen aktivně se do procesu společenských změn zapojit a současně odborně připravit mezinárodní sympozia takového významu, jako byla celoevropská konference Problémy interpretace autenticity památek v procesu jejich obnovy a restaurování v roce 1995 v Českém Krumlově, mezinárodní sympozium ICOMOS-IFLA Krajinné dědictví v roce 1997 v Praze, Lednicko-valtickém areálu a Českém Krumlově či mezinárodní sympozium Praha – ohnisko evropské kultury v roce 2002 na Pražském hradě.

Líbalovou zásluhou bylo, že z jeho podnětu a na jeho náměty se každoročně uskutečnilo několik odborných konferencí na národní úrovni, otevřených široké veřejnosti. Na přípravě i průběhu těchto setkání spolu s Janou Polákovou neúnavně vždy pracoval i náš zesnulý kolega a přítel Aleš Vošahlík v úloze vědeckého sekretáře národního komitétu. Český národní komitét se velmi aktivně zapojil do procesu navrhování i monitorování stavu památek, které naše země přihlásila k zápisu na Seznam světového dědictví. Pod Líbalovým předsednictvím navrhl náš komitét tzv. Indikativní seznam pro postupné nominování našich statků a zúčastnil se procesu jeho projednávání a schvalování jednotlivých návrhů. Dr. Líbal byl autorem hodnocení a srovnávacích studií a má tak i svůj podíl na úspěchu pěti z celkového počtu dvanácti památkových komplexů, které se za Českou republiku na seznam UNESCO dostaly do r. 2003. Věříme, že po deseti letech našim komitétem nevyvolaného útlumu se naše dříve tak přínosné zapojení do této důležité mezinárodní agendy opět obnoví.

Členové českého národního komitétu jsou Mezinárodním sekretariátem ICOMOS pověřováni misemi k vyhodnocení návrhů sousedních i vzdálenějších zemí (Litva, Rusko, Chorvatsko, Černá Hora, Rakousko, Německo, Ukrajina a další) pro zařazení jejich památek

Obr. 4. Mezinárodní setkání k oslavě 50. výročí ICOMOS 23. června ve Varšavě. Autor tohoto příspěvku přispěl rovněž přednáškovým vystoupením. (Foto převzato z: <http://icomos.poland.org>)

Obr. 5. Mezinárodní setkání k oslavě 50. výročí ICOMOS 23. června ve Varšavě. Zákulisí setkání bylo ideální příležitostí k zajímavým rozhovorům. (Foto převzato z: <http://icomos.poland.org>)

na Seznam světového dědictví. Rovněž mezinárodní nevládní organizace Europa Nostra využívá odborného potenciálu českého ICOMOS k získání objektivního vyhodnocení a názoru na projekty a realizace památkové obnovy navrhované z naší republiky k udělení její prestižní ceny.

V zavazující tradici odborných konferencí, rozšířené o spolupráci a spolupředsedství s dalšími odbornými ústavy či sdruženími (Národní památkový ústav, Sdružení historických měst Čech, Moravy a Slezska, Fakulta architektury ČVUT, Ústav teoretické a aplikované mechaniky ČAV, Ústav pro dějiny umění Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, Ústav dějin umění ČAV, Česká

■ Poznámky

3 Viz jeho brilantní úvahy shrnuté in: PETZET, Michael. Conservation of Monuments and Sites – International Principles in Theory and Practice. *Monuments and Sites* XX, Berlin 2009, ISBN 978-3-930388-54-7.

4 Tento proces se vyhranil na Generálním shromáždění ICOMOS v Paříži v roce 2011. Viz: ŠTULC, Josef. Mezinárodní společenství památkářů na rozcestí – 17. generální shromáždění ICOMOS ve znamení zásadních názorových rozporů. *Zprávy památkové péče*. 2012, roč. 72, č. 1, s. 68–71. ISSN 1210-5538.

5 KUČOVÁ, Věra; ŠTULC, Josef. Mezinárodní dokumenty o ochraně kulturního dědictví. Praha: Národní památkový ústav, 2007. S. 182–187. ISBN 978-80-8714-14-9.

komora autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, platforma Industriální stopy a další) pokračujeme i v současnosti.

V roce 2002 byl do čela českého národního komitétu ICOMOS zvolen autor této stati. Ze zcela spontánní potřeby průběžného „omlazování“ a přílivu nových osobností odhodlaných se v ochraně kulturního dědictví nezištně angažovat prošel český národní komitét ICOMOS v roce 2003 velkou demokratizační proměnou. Po přepracování a schválení nového, revidovaného statutu se naše dříve – přiznejme – poněkud elitářská 18členná organizace otevřela všem upřímným zájemcům o spolupráci. Předpokladem přijetí nových členů dle statutu je, že jde o lidi oddané ideji ochrany památek, kteří mají odborné znalosti, schopnosti a zkušenosti potvrzené nejméně dvěma stávajícími členy ICOMOS. K tomu přistupuje prozaická podmínka, že jsou ochotni platit mezinárodnímu sekretariátu povinný členský příspěvek. V současnosti má Český národní komitét 65 členů.

K poslední obměně řídicí struktury Českého národního komitétu došlo v letošním roce. Po další úpravě statutu, schválené plenárním zasedáním 30. října 2014, byl na volebním plénu dne 22. ledna 2015 prezidentem zvolen prof. Václav Gísa. V čele české sekce ICOMOS tak stanul člověk s mimořádnou tvůrčí i pedagogickou zkušeností v konzervaci architektonických památek a zároveň jejich neohrožený obhájce. Viceprezidenty byli zvoleni Vlastislav Ourada, výrazně zaměřený na historický urbanismus (již čtyři roky je členem a aktivně pracuje v CIVVIH – Mezinárodním komitétu ICOMOS pro historická města) a dosavadní prezident Josef Štulc. Tomu se dostalo cti, že byl na návrh nového prezidenta zvolen doživotním čestným prezidentem naší organizace. Generální sekretářkou a zároveň pokladnicí byla zvolena Dagmar Michoinová, která tuto náročnou službu obětavě již více než rok prakticky zajišťovala. Spolu s obměněným šestičlenným exekutivním výborem volby vytvořily nový řídicí tým, který do činnosti organizace přináší nové nápady a nový dynamismus. Dokladem je mimo jiné i zřízení webových stránek (www.icomos.cz), na jejichž informace odkazujeme.

Kromě výše připomenuté zavazující tradice odborných seminářů jako nástrojů diseminace poznatků o hodnotách památek a jejich ochraně navazuje současný národní komitét na odkaz Dobroslava Líbala i svým úsilím zabránit cestou písemných memorand i osobním kontaktováním zodpovědných politiků vážným negativním zásahům do struktury a obrazu našich historických sídel, případně demolicím nebo devastacím přestavbám významných památek. V tomto duchu se český komitét také velmi aktivně zapojil do mezinárodní iniciativy Heritage at Risk svými obsažnými příspěvky do publikací, které tato iniciativa každoročně vydává. V diskusích na mezinárodní úrovni zásadně hájíme a podporujeme směry usilující zachovat

kontinuitu s velkou tradicí evropského památkového myšlení i praxe.

Český národní komitét ICOMOS přitom využívá své výhody absolutní nezávislosti na státních i mezinárodních orgánech, kterou si pečlivě stráží a chce si ji uchovat i do budoucna.

Josef ŠTULC

Výzkumný projekt a mezinárodní konference „Sídliště, jak dál?“

Sídliště představují v zemích střední a východní Evropy významný společenský fenomén – odhady hovoří o tom, že v České republice bydlí na sídlištích asi třetina obyvatel, v Praze je to dokonce necelá polovina. Hledání odpovědí na otázku budoucího vývoje těchto specifických území tak reprezentuje jedno z nejdůležitějších témat územního plánování a správy měst. Zároveň je třeba konstatovat, že regenerace českých sídlišť se doposud zaměřují převážně na domy a jejich stavebně-technologický standard a řešení dlouhodobé strategie provázané s vizí urbanistického rozvoje lokality zůstává opomíjeno.

Právě posun způsobu nahlížení na problematiku sídlišť je stěžejním motivem projektu „Sídliště, jak dál?“, který probíhá na Fakultě architektury ČVUT od jara roku 2014 ve spolupráci s Centrem kvality bydlení, Heinrich-Böll Stiftung Praha a Národní sítí Zdravých měst. Jak s prostředím panelových sídlišť do budoucna zacházet? Co jsou jeho kvality a danosti, co naopak problémy? Jak kvality udržet a jak problémům v dlouhodobějším horizontu čelit? To jsou základní otázky, na které výzkumný projekt hledá odpovědi.

Základ projektu tvoří case-studies v šesti lokalitách na různých místech České republiky, které během letního semestru zpracovávali studenti v ateliéru Kohout-Tichý: sídliště Sychrov ve Vsetíně, sídliště Růžový vrch v Karlových Varech, sídliště Rozvoj v Mladé Boleslavi a sídliště Skalka, Modřany a Černý Most v Praze. Cílem práce nebylo pouze najít řešení vhodné pro vybranou lokalitu, ale využít srovnání mezi různými typy prostředí ke stanovení klíčových charakteristik území a k zobecnění prověřovaných principů.

Důležitou součástí projektu se stala dvoudenní mezinárodní konference, která proběhla pod záštitou Státního fondu rozvoje bydlení 13. a 14. listopadu 2014. V jejím prvním dnu byly představeny tři realizované projekty revitalizace modernistických sídlišť z Lyonu, Amsterdamu a Lipska, prezentované hlavními architekty projektů, zástupci veřejné správy, kteří se na revitalizacích zásadním způsobem podíleli i ekonomickým pohledem investorů. Tři představené projekty reprezentovaly tři různé způsoby koncepce úprav sídlišť – od rozsáhlé demolice v Amsterdamu až po

opravy jednotlivých domů a restrukturalizaci veřejného prostoru kolem nich v Německu. Druhý den konference patřil vyhodnocení teoretických východisek projektu „Sídliště, jak dál?“ a domácím odborníkům, kteří se mezioborově tématem panelových sídlišť u nás dlouhodobě zabývají.

Diskuse nad budoucí vizí a udržitelností panelových sídlišť, diskuse nad kvalitou tohoto prostředí nebo debata o jeho významech, jež ovlivňují základní podstatu identifikace lidí s tímto prostředím, se kromě České republiky týká i dalších postkomunistických zemí. V rámci visegrádských zemí pokračuje tento projekt studentskými workshopy. Po setkání v Budapešti letos v září budou v dalších letech následovat workshopy v Bratislavě a Gliwici. Podrobné informace o výzkumném projektu i o konferenci lze nalézt na webových stránkách www.sidlistejakdal.cz nebo na facebooku <https://www.facebook.com/sidlistejakdal>.

Filip TITTL, Jana KUBÁNKOVÁ

Tři knihy o sídlištích

ZADRAŽILOVÁ, Lucie. *Když se utopie stane skutečností. Panelová sídliště v Československu 1953–1989*. Praha : Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze / Arbor vitae, 2013, 144 s. ISBN 978-80-7101-133-0.

ZIKMUND-LENDER, Ladislav (ed.). *Experimentální sídliště Invalidovna*. Hradec Králové : Zikmund / Národní památkový ústav, 2014, 144 s. ISBN 978-80-905-271-3-3.

MRÁČKOVÁ, Markéta; ŠIMONOVÁ, Barbora; VEJVODA, Viktor (eds.). *Legenda o sídlišti*. Praha : Akademie výtvarných umění, 2014. ISBN 978-80-87108-53-6.

Publikací o sídlištích poslední dobou utěšeně přibývá. Sympatické je, že je mají na svědomí mladí autoři, kteří k tématu přistupují se zdravým odstupem a zároveň nakažlivým nadšením. Dorostla generace autorů nezátížených životem v reálném socialismu, kteří již nevnímají sídliště jako prvek necitlivě zasahující do historického organismu města či kulturní krajiny, ale jako stavební vrstvu, která má nejen záporné, ale i kladné stránky. Zjišťují, že zatímco ty záporné se stávají postupem času stále méně významnými, těch pozitivních lze nalézt stále víc. Podívejme se na sídliště jejich očima.

První publikace nese název *Když se utopie stane skutečností – Panelová sídliště v Československu 1953–1989*. Kniha zkušené popularizátorky sídlišť historicky umění Lucie Zadražilové upoutá už vizuální stránkou. Formát knihy, blížící se čtverci s vystupujícím červeným P a výrazným letopočtem v černém kruhu, je povědomý – má totiž proporce štítového panelu. Rozložená obálka pak přináší kromě svěžího grafické-